

VAARAJOKI

CLUSTER NORTH

JAAKKO RAUTIO

VAARAJOKI - Cluster North

Jaakko Juhana Rautio

Rautio Media

Tätä teosta tai sen osia ei saa kopioida, tallentaa, levittää, muokata, välittää tai julkaista missään muodossa eikä millään tavalla, sähköisesti, mekaanisesti, valokopioimalla, äänittämällä tai muutoin, ilman tekijän etukäteen antamaa kirjallista lupaa.

Käännös-, käännösoikeudet sekä kaikki ulkomaan- ja muunnosoikeudet (mm. elokuva-, tv-, teatteri-, radio-, peli- ja äänikirjaoikeudet) pidätetään.

Teos on fiktiota. Teoksessa esiintyvät henkilöt ja tapahtumat ovat kuvitteellisia. Todellisia paikkoja ja organisaatioita käytetään tarinallisessa tarkoituksessa. Lääketieteelliset ja muut asiantuntijatiedot on esitetty kerronnallisessa tarkoituksessa, eivätkä ne ole terveydenhuollon, turvallisuuden tai viranomaistoiminnan ohjeita.

© 2026 Jaakko Rautio

Kustannustoimitus: Jaakko Rautio
Kannen suunnittelu: Jaakko Rautio

Kustantaja: BoD · Books on Demand, Mannerheimintie 12 B, 00100
Helsinki, bod@bod.fi
Kirjapaino: Libri Plureos GmbH, Friedensallee 273, 22763 Hampuri,
Saksa

ISBN: 978-952-80-7496-0

* * * * *

Omistan tämän kirjan äidilleni, joka teki pitkän uran sairaanhoitajana.

Hän menehtyi vakavan sairauden vuoksi 17.05.2025. Sekä hänen aviomiehelleen, joka jaksoi tukea äitiä väsymättä hänen rinnallaan loppuun saakka.

Kiitos myös kaikille hoitoalan ammattilaisille, ensihoitajille ja muille etulinjan tekijöille, jotka kantoivat koronapandemian aikana enemmän kuin kukaan olisi saanut joutua kantamaan.

Suuret kiitokset myös valtioiden päättäjille rohkeudesta tehdä vaikeita päätöksiä epävarmuuden keskellä ja kantaa niistä vastuu.

Ja kiitos siskolleni ensihoidon ja sairaalaympäristön teknisestä konsultoinnista ensihoitoon liittyvissä yksityiskohdissa.

* * * * *

Tämä on myös muistoksi kaikille niille, jotka jäivät matkan varrelle.

* * * * *

Prologi

Genève — WHO:n päämaja

Ensimmäinen punainen piste ilmestyi kartalle vähän ennen aamua.

Se oli pieni merkki Suomen pohjoisimmassa kulmassa, sellaisessa kohdassa josta ihmiset yleensä ajattelivat, ettei siellä ollut mitään. Ei ainakaan mitään, jolla olisi mitään tekemistä Geneven kanssa.

WHO:n rakennuksen käytävät olivat pimeät. Yhdessä huoneessa paloi kuitenkin valot. Kaksi näyttöä, yksi lamppu ja nainen, joka oli unohtanut, milloin oli viimeksi noussut ylös ilman syytä.

Tohtori Eira Kallio kumartui lähemmäs ruutua.

Vaarajoki, Suomen Lappi. Epäily: eläimestä ihmiseen levinnyt tartuntarypäs.

Raportti oli lyhyt ja kylmän tuntuinen. Maatila, jossa on useita sairastuneita eri eläinlajeja. Väestöllä hengitystieoireita ja korkea kuumetta. Paikallisviranomaiset pyysivät tukea IHR-kanavassa.

Raportin yksi rivi korostui esiin muista. 8-vuotias suomalainen tyttö kriittisessä tilassa.

Eira jäi siihen kiinni, vaikka olisi pitänyt vain jatkaa eteenpäin. Hän avasi liitteenä olevan kuvan.

Kuva latautui hitaasti. Siinä näkyi pimeä pihapiiri, navetan ovi raollaan, pakkasen hiljaisuus tuntui kuvasta todelliselta. Kuistin naulassa roikkuivat pienet punaiset haalarit, liian kirkkaat tähän valoon, liian pienet tähän paikkaan.

Ei kasvoja, eikä nimiä. Silti Eiran sisällä tuntui jokin muuttuvan.

– Lapissa, Eira sanoi hiljaa.

Hän avasi muistionsa ja kirjoitti kuten aina, mutta nyt kynä tuntui painavan enemmän.

Lappi. Tartuntarypäs. Mahdollinen siirtyminen eläimestä ihmiseen. Tarvitaan geenianalyysi, kenttätiimi, paikallinen yhteyshenkilö.

Hän kirjoitti seuraavan rivin hitaammin, melkein vastentahtoisesti.

Erityistä: lapsipotilas. Otettava huomioon sekä viestinnässä että päätöksenteossa.

Hän inhosi lauseen tunteettomuutta mutta hän tiesi, miten maailma toimii. Jos mikään pakotti järjestelmät liikkeelle, se oli yleensä heikoimmat, eli lapset.

Eira merkitsi raportin kiireelliseksi. Varoitus lähti eteenpäin palvelimille, nopeammin kuin yksikään ambulanssi Lapin pimeillä teillä.

Ja se riitti vielä tässä vaiheessa.

Hammerfest/Snøhvit — Norja

Samaan aikaan Snøhvit-LNG-laitoksella, valot eivät koskaan sammuneet.

Ohjauskeskuksen monitoreissa vilkkui vihreitä ja keltaisia digitaalisia taulukoita. Prosessit etenivät. Maakaasu kulki taukoamatta

metallisissa putkissa, jäädytettiin ja lopulta lastattiin suuriin tankkereihin, jotka veisivät lämpöä etelään.

Turvallisuuspäällikkö Ingrid Hagen seisoi pöydän ääressä ja nojasi käsiinsä. Hän katsoi pääruutuja ja sitten kannettavan tietokoneen raporttia, joka ei luvannut hyvää.

Työntekijöiden sairauspoissaoloja.

Lähellä häntä istui yksi valvomon työntekijä kahvikuppi edessään.

– Flunssaa taas, mies sanoi ja yritti nauraa. – Kaamos, tai turistit.

Ingrid ei nauranut.

Listassa oli kurkkukipua, kuumetta, hengitysvaikeuksia. Oireita, joita täällä oli joka talvi, ei pitäisi olla aihetta huolestua. Mutta nyt ne toistuivat oudosti: identtinen kaava, kuvio ja yhteinen nimittäjä.

Yhdellä rivillä oli merkintä, jota kukaan ei olisi halunnut nähdä.

Työterveys epäilee uutta influenssavirusta. Katso liite.

Ingrid huomasi, että merkintä oli tehty yöllä. Kukaan ei yleensä kirjoittanut raporttia yöllä, ellei ollut pakko.

Hän katsoi toista viestiä, joka oli tullut samaan aikaan. Yhtiön kansainvälisen järjestelmän automaattinen varoitus:

Suomen Lappi: Epäilty tartuntarypäs.

Sama sana kahdessa eri paikassa, joilla ei normaalisti ole mitään tekemistä toistensa kanssa, tämän yön aikana.

Ingrid nielaisi ja sanoi, enemmän itselleen kuin kenellekään muulle,

– Ei pitäisi aiheuttaa toimenpiteitä yhtiön protokollan mukaan.

Koneet hyrisivät taustalla kuin iso eläin, joka ei tiennyt olevansa haavoittuvainen.

Ingrid kirjoitti sähköpostin työterveysasemalle ja pyysi lisätietoja.

Sillä välin, yksi suurista maakaasutankkereista irtosi laiturista aikataulun mukaan.

Kun alus irtosi valokeilasta, Ingridille kirkastui ajatus siitä että maatila Lapissa ja henkilökunnan taukotila olivat itse asiassa saman logistiikkaketjun osia. Yhteys oli olemassa, mutta ei vielä varmistettu.

Hampuri — Saksa

Hampurissa aamu alkoi sateen ropinalla, niin kuin tähän aikaan vuodesta yleensä alkoi. Sataman yllä oleva pilvipeite roikkui matalalla. Nosturit piirsivät metallisia varjoja märkään maahan.

Tohtori Hanna Weiss joi ensimmäisen kahvinsa työterveysaseman pienessä keittiössä ja selasi puhelimesta uutisotsikoita. Yksi asia pisti silmään ja pysäytti surffailun. Ei siksi että se olisi ollut iso juttu, vaan siksi että se tuntui olevan väärässä paikassa.

Outo influenssaepidemia Suomen Lapissa, lapsi kriittisessä tilassa tehohoidossa.

Hanna kohautti hartioitaan.

Lappi oli kaukana.

Hän työnsi puhelimen taskuun ja avasi päivän potilaslistan.

Kaksi satamatyöntekijää korkeassa kuumeessa. Nuori mies oli pyörtnyt lastausalueella. Kollega perunut vuoron hengitysvaikeuksien takia.

Tavallista, hän ehti ajatella, kunnes huomasi heidän iät.

Yhdeksäntoista. Kaksikymmentäkaksi. Kaksikymmentäseitsemän vuotiaat.

Hanna nousi ylös ja käveli odotustilaan.

Nuori mies istui tuolissa ja yritti vaivalloisesti hengittää, aivan kuin hän olisi unohtanut miten hengitetään. Katseesta erottui häpeän tunne, se sama katse kun ihmiset pelkäävät olevansa heikkoja.

Hanna pyysi miehen sisään tutkimushuoneeseen. Rutiinikysymysten jälkeen hän otti stetoskoopin ja kuunteli keuhkot.

Keuhkoista kuuluva ääni ei kuulunut *tavalliseen flunssaan*.

Hän ei sanonut sitä ääneen, ei vielä. Hän teki sen mitä lääkäri aina tekee ennen diagnoosia.

Kirjasi tarkoin ylös vitaaliarvot, tilasi laboratoriotestit ja ennen kaikkea yritti ostaa aikaa, mutta aika ei yleensä myy itseään takaisin.

Genève — WHO:n päämaja

Genevessä Eira avasi uuden ikkunan ja kirjoitti työlistan sähköpostiin. Geenianalyysi, näytteiden kuljetus, suojarusteet, yhteydet,

viestintälinjat. Sormet liikkuivat nopeasti mutta ajatus kulki paljon raskaammin.

Kartalla punaisen pisteen ympärille oli ilmestynyt ohut vaaleanpunainen ympyrä.

Seitsemän uutta tapausta.

7 oli vielä numero, jonka voisi selittää. 7 oli myös numero, joka tarkoitti, että tämä ei ollut enää ainoa tapaus.

Sisäiseen kanavaan ilmestyi viesti Norjan puolelta.

Potilassiirto SAR-helikopterilla. Tehohoito käynnissä.

Helikopteri tarkoitti, että nyt oli kyse todellisesta hätätilanteesta eikä aikaa ollut odottamiseen.

Eira kirjoitti sähköpostiin lauseen, jota ei olisi halunnut kirjoittaa:

Ketjuleviämisessä seuraava signaali ei tule teholta. Se tulee satamasta.

Hän lähetti viestin. Järjestelmä nosti varoitustasoa vielä yhden pykälän. Ei näkyvää hälytystä ulospäin. Vain sisäinen muutos niille, jotka tunsivat järjestelmän.

Samaan aikaan Liv avasi lopulta liitteen. Hampurissa Hanna laitto ensimmäisen näytteen matkaan ja valitsi oikean viitteen, sen joka saa laboratorion katsomaan sitä kahteen kertaan.

Ja Lapissa tuuli liikutti kuistin naulassa roikkuvaa punaista haalaria.

Se heilahti kerran.

Ei merkiksi. Vaan muistutukseksi, että tämä ei ollut enää piste kartalla eikä valokuva.

Tämä oli vasta alkua.

Luku 1.

06.12.2030 — Vaarajoki/Suomen Lappi — klo 16.27

Tuulilasin pyyhkijät riuhtoivat lasin reunoja pitkin, pysähtyivät melkein sekunniksi ja jatkoivat sitten sinnikkäästi samaa kaarta edestakaisin. Tuntui kuin joku olisi viskonut lunta kourakaupalla suoraan kohti auton tuulilasia.

Pakkasmittari näytti –15 astetta. Mentiin eteenpäin silkalla tuurilla, näkyvyyttä ei juuri ollut.

– Sinne asti mennään, kunnes ei enää mennä, Kari sanoi ääneen, vaikka autossa ei ollut ketään muita.

Navigaattori vilkutti samaa viestiä kuin aina näissä paikoissa: harmaata aluetta, katkoviivoja, yksi sivutie, jota mikään karttaohjelma ei ollut jaksanut edes nimetä kunnolla. Kari tiesi reitin paremmin kuin navigaattori. Joki jäi vasemmalle, sitten pieni alamäki. Sen jälkeen risteys, josta joku idiootti oli vuosia sitten varastanut liikennemerkin pihagrillinsä kylkeen.

Vaarajoki ei ollut mikään karttakirjojen valtakunta. Se oli mutkainen tie Suomen käsivarressa, muutama tien haara, kyläkauppa, kylmäasema ja pitkä lista maatiloja, jotka oli suljettu yksi kerrallaan. Jäljellä olevat olivat sitkeitä. Tai sitten liian velkaisia lopettaakseen.

Kari vilkaisi kojelaudan kulmalla tärisevää kahvimukia. Kahvi oli jäähtynyt jo kylmäksi. Lähtö oli ollut kiireinen. Kun puhelu tuli, hän oli vielä toisella tilalla katselemassa ontuvaa sonnia. Radiosta kuului

Suomen itsenäisyyspäivän ohjelmaa, tuttua puhetta ja musiikkia, joka tuntui tässä kelissä enemmän taustahälyltä kuin juhlalta.

– Parilla lehmällä on lämpöä ja yksi ei jaksa nousta ylös... ja koira... koira on ihan outo, isäntä oli sanonut puhelimesta.

Äänessä ei ollut paniikkia, mutta siinä oli jotain muuta. Se pieni, melkein huomaamaton katkos, kun ihminen yrittää päättää onko valehtelemassa vai ei.

Kari oli kysynyt rutiinikysymykset: ruokinta, viimeisin lääkitys, onko naapuritiloilla oireita. Sitten tuli se kohta, jota hän ei olisi halunnut kuulla.

– Ja ne kanat... pari on kuollut. Yhtäkkiä vaan. Eikä nää muutkaan oikein... siipi roikkuu ja ovat ihan hiljaisia.

Lehmät, koira ja kanat samalla maatilalla ja vielä samaan aikaan.

Kari oli sanonut itselleen, että tämä on todennäköisesti tavallinen hengitystieinfektio, jolla oli vain huono ajoitus. Talven takkuinen kausi. Pöpöjä liikkeellä. Niin kuin aina.

Silti laukku takakontissa tuntui painavammalta kuin ennen. Näyteputket, suojarusteet, steriilit tikut, kuljetuslaatikot. Hän tiesi tarkalleen, mitä kaikkea voisi ottaa talteen, jos tämä ei olisikaan *vain* tavallinen flunssa elikoilla.

Auto nytkähti, kun oikean renkas osui routarikkoon. Kari vähensi vauhtia. Edessä häämötti jo hieman valoa. Kapea pihatie erottui siinä tummempana juovana. Hän tunnisti paikan jo ennen postilaatikkoa. Yksi niistä pihosta, jotka näyttivät jokaisena vuodenaikana siltä, ettei olisi varaa antaa periksi, vaikka järki sanoisi muuta.

Kari käänsi auton pihatielle ja kuuli, miten lumi rätisi renkaiden alla. Talon ikkunoista näkyivät valot ja yhdessä ikkunassa oli kaksi kynttilää, itsenäisyyspäivän kunniaksi. Navetan päädyssä roikkui yksi ulkovalo, joka välkähteli tuulessa ja piirsi syviä varjoja seiniä pitkin.

Hän sammutti moottorin ja jäi hetkeksi autoon istumaan. Hiljaisuus auton ulkopuolella oli sellainen, jota kuuli vain täällä maaseudulla. Jokainen ääni oli kaukana, mutta tuuli kantoi sen lähelle. Jossain haukahti koira, lyhyesti ja vihaisesti mutta ääni katkesi kuin veitsellä.

Kari veti päällystakin ylleen, avasi auton oven ja haki laukut takakontista. Kylmä ilma löi vastaan ja sivalsi kasvoihin.

– Iltaa! hän huusi pihan yli.

Navetan oven raosta pilkahti valoa ja sitten tumma hahmo joka pyyhki käsiään likaisiin haalareihin.

– Iltaa, tohtori. Anteeksi, että joudutte ajamaan tänne asti tällaisella kelillä.

Isännän nimi oli Mäkinen. Kari muisti sen, mutta ei ollut ihan varma, oliko kyseessä vanhempi vai nuorempi Mäkisistä. Suku oli laaja, vuosien mittaan nimet ja kasvot menivät helposti sekaisin. Tätä miestä lumi ja elämä olivat painaneet samaan muottiin. Sinertävä parta, punakat posket, silmät, jotka arvioivat kaiken nopeasti.

– Parempi oli tulla ennen kuin alkaa olla liikaa eläimiä maassa, Kari sanoi ja yritti hymyillä.

Mäkinen nyökkäsi, minkä jälkeen hänen katseensa liukui nopeasti navetan oveen.

– Yksi niistä ei noussut aamulla enää ollenkaan. Ja koira on...no, se on tuolla talon eteisessä.

– Koira samaan aikaan?

– Joo. Ei syö. Tärisee ja ei oikein jaksa lähteä liikkeelle. Silmät näyttää... en tiedä. Ei ole normaalia.

Karin sisällä jokin nytkähti. Koira oli usein mittari asioille, joita ei olisi pitänyt tapahtua.

– Mennään ensin katsomaan lehmät, hän sanoi.

He astuivat navettaan. Lämmin ja kostea ilma nousi vastaan. Ilma oli raskas. Siinä oli tuttuja kerroksia.

Rehu, lanta, kuiva heinä ja sitten vielä jokin muu haju, metallisempi, hiukan makea sävy, joka ei kuulunut terveeseen navettaan.

Koneellinen ilmanvaihto hurisi, mutta kävi selvästi vajaatoiminnalla. Lehmät seisoivat karsinoissaan, jotkut niistä päät alhaalla, toiset ylhäällä, sieraimet höyryten.

Ensimmäinen vaikutelma oli hiljaisuus. Yleensä navetassa oli jatkuva matala äänimatto: märehtimistä, ketjujen kilinää, satunnaista ammunta. Nyt ääniä oli vähemmän ja nekin kuulostivat tukahdutetuimmilta.

Kolmannella rivillä maassa makasi se eläin, josta Mäkinen oli puhunut. Ruskea lehmä, joka oli kellahtanut kyljelleen. Vatsan liike oli raskasta, siitä näki selvästi että hengittäminen ei enää onnistunut normaalisti. Kieli roikkui suupielestä. Silmät oli puoliksi auki ja valkuaiset punertavat.

– Se oli eilen vielä jaloillaan. Ajattelin, että se on vaan vähän nuupahtanut, mutta... Mäkinen aloitti.

Kari nosti käden rauhoittavasti.

– Katsotaan ensin. Sitten mietitään mistä tämä voisi johtua.

Hän puki kertakäyttöhaalarin ylleen, veti maskin kasvoilleen ja kertakäyttökäsineet käsiinsä. Liike oli rutiininomaista mutta nyt jokainen vaihe tuntui vieläkin tietoisemmalta.

Hän kumartui lehmän puoleen ja laski käden sen päälle. Iho oli kuuma kämmentä vasten. Sieraimissa oli tahmeaa limaa, josta erottui punaista. Hengitys oli pinnallista ja nopeaa, välillä se katkesi, aivan kuin lehmä olisi unohtanut miten hengitetään.

Kari kuunteli stetoskoopilla. Keuhkoista kuului rahinan ja rohinan sekaista ääntä, aivan kuin joku ravistelisi vettä muovipussissa.

– Kuinka monella on ollut kuumetta? hän kysyi nopeasti.

– Viidellä. Yksi vasikka kuoli toissapäivänä. Ajattelin, että sen takia koska se oli heikkokuntoinen muutenkin.

– Entä siat ja kanat?

Mäkinen epäröi hetken.

– Yksi sioista ei ole syönyt pariin päivään. Nyt se vaan makaa puolittain tajuissaan. Kaksi kanaa kuoli yhtäkkiä, eivätkä edes hoiperrelleet ensin, kuolivat seisaaltaan.

Kari vilkaisi navetan perälle, sikalan suuntaan. Hän näki vilaukselta liikkumattoman, harmahtavan rungon, joka oli jäänyt lattialle kyljelleen.

Lehmä räpäytti silmää hitaasti. Kari tunsu kostean hengityksen ranteellaan.

– Onko tullut uusia eläimiä viime aikoina? Vasikoita, porsaita, untuvikkoja?

– Naapurista tuli yksi hieho syksyllä. Siat on meidän omia. Kanat... niitä haettiin viime kesänä jonkin verran etelästä, mutta ei mitään isoa.

– Otetaan kuumemittaukset ja näytteet. Veri, nenäerite, nielu. Ja käyn katsomassa muutkin.

Hän teki työnsä hiljaa ja järjestelmällisesti. Kuumemittari piippasi kerta toisensa jälkeen liian korkeita lukemia. Hän otti näytteitä, merkitsi putket, sulki korkit huolellisesti.

Välillä lehmä yritti nousta, mutta jalat eivät kantaneet. Se ähkäisi ja vajosi taas takaisin.

Sikalan puolella ilma tuntui paksummalta. Sian silmät olivat sameat, hengitys roihisi. Kanalan puolella kaksi kuollutta lintua makasi lattialla selällään, höyhenet vielä pörröissä, kuin kuolema olisi tullut kesken lennon. Muut kanat seisoivat tiiviisti parvessa yhdessä nurkassa. Ne eivät edes yrittäneet nokkia vieraansa saappaita, kuten kanat yleensä tekivät.

Kari tunsu, miten hänen mielensä alkoi tehdä listaa, jota hän ei halunnut kirjoittaa loppuun.

VAARAJOKI – Cluster North

Uusi virus ei iske ensin vanhuksiin. Se ottaa uhrikseen lapsia ja nuoria aikuisia — ja liikkuu nopeammin kuin politiikka.

Se alkaa Suomen pohjoisimmasta kulmasta, pienestä kylästä. Päivissä sama genomi löytyy Hammerfestin teho-osastolta, Hampurin sataman taukotilasta ja Itä-Ukrainan kenttäsairaalasta. Klusteri, joka saa pian nimen Cluster North, kulkee energia- ja logistiikkaketjuja pitkin.

Snøhvitin LNG-laitoksella yksi väärä päätös ei tarkoita vain tuotannon laskua — se voi tarkoittaa katastrofia. Ukrainassa rajalliset rokote-erät muuttuvat armottomaksi aritmetiikaksi. Genevessä WHO:n asiantuntija tohtori Eira Kallio yrittää rakentaa “Lapin protokollaa” ennen kuin järjestelmä murtuu.

Mitkä yhteydet katkaistaan, jotta maailma pysyisi hengissä?

Kylmän realistinen kriisithrilleri.

Teos on fiktiota.

JAAKKO RAUTIO

Jaakko Rautio on suomalainen kirjailija, joka kirjoittaa realistisia kriisi- ja dokumenttitrillereitä yhteiskunnan haavoittuvuuksista, päätöksenteosta ja arjen logistiikasta. Vaarajoki on hänen pandemiatrillerinsä, jossa pohjoinen periferia kytkeytyy hetkessä globaaliin ketjuun.

jaakkorautio.com • post@jaakkorautio.com

